

Maria BARBAL. **País íntim**. Barcelona: Columna, 2005, 348 p., 21,50 €

“ – P e r ò ,
Teresa, la
guerra fa
trenta anys
que s’ha aca-
bat. / –Fot-li
el nas al cul!”
(p. 265). A
País íntim tot

batega. Tot batega i està latent. O potser tot esclata sense fer gran ressò, privadament, en la petita guerra de cada casa, que aquí és la guerra de debò. En la intimitat de cadascú, en els seus petits països, tot allò greu i fonamental –i en la nostra novel·la de Barbal això és la llengua i la Història– explota calladament, amb la seva força més genuïna en la mesura que abasta tots els espais del jo. Escoltem la Rita Albera narrar la seva història; des de la infantesa al Pallars franquista fins a la maduresa a la Barcelona que planteja homenatges i recordatoris als qui van morir a la guerra. El relat de la Rita es construeix amb un ull que mira al món i un altre encarat cap a la seva mare.

La insinuació i el suggeriment, aquests valors són els que volem ressaltar quan diem que res no esclata o bé ho fa en silenci a *País íntim*, la darrera novel·la de Maria Barbal, guanyadora del 38è premi Prudenci Bertrana l’any 2005. A mesura que el text va creixent, endevinem la geografia d’aquest *País íntim*. No

avancem per un camí que ens condueix al lloc clau, al punt culminant i a la llum on tot es veu amb claredat absoluta, sinó que anem esbossant un plànol per arribar, com el personatge de la Rita Albera, encara no sabem on a partir de pistes que la nostra intel·ligència interpreta.

«Domines l’art de la paraula viva» (p. 10), diu, tot just començat el text, la Rita. Així doncs, un motiu de prou pes, una petita declaració d’intencions que serveix de tret de sortida a la novel·la i sembla que busqui fer-nos memòria del Pastor que enlluerna la Mila amb la seva parla, i amb això, del Maragall de la Paraula viva que es meravella amb les indicacions d’un pastor pirinenc que li diu «aquella canal...». Tornant al «País Barbal», és clar que en la novel·la la llengua no és només el mitjà; ni tan sols un mitjà embellit i artificiós, sinó un element central. I la llengua com a objecte es vehicula a través del personatge de la mare de la Rita, a qui «van fer massa mal quan encara [era] tendra» (p. 344) amb l’assassinat del seu padrí durant la guerra. Aquest mal, el temor, la tristesa i la severitat que arrossega la mare de la Rita des «d’allò de la guerra» es llegeix en tots els seus mots, com sorgits d’un ressentiment etern, inguarible. Són mots que ressonen a les orelles de la Rita i sembla que la vulguin estirar cap al mateix dolor de la mare.

L'altre element que apuntàvem al principi és el de la Història. A *País íntim* es mostra –s'esbossa, per dir-ho millor– la cruesa de la Història; la força dels esdeveniments. I aquí hi ha molt a dir: «Sempre el passat ocuparia el lloc del present en el teu país íntim; els morts, el temps dels vius.» (p. 262) Si fem cas del que també diu la Rita unes pàgines abans: «allò més important que ens passa no depèn pas de nosaltres» (p. 94), se'ns dibuixa una tirania severa i sense concessions. En aquesta tirania, la llei és el passat, que imposa unes normes tan terribles com anacròniques. En el desenvolupament de la història ho veiem en la mare de la Rita; l'assassinat del seu pare durant la guerra és el grilló que l'esclavitza al passat i no li deixa ni una esclatxa de llum, ni un raconet de serenor per viure normalment el seu present.

D'altra banda, la mateixa Història que enfanga el present de la seva mare determina, de retruc, el personatge narrador de la Rita. Com passava amb la llengua, la Rita té instal·lada dins el cap la percussió penosa de la mare: sent repetides constantment totes les seves paraules impregnades de dolor i temença. I sent els seus plors, que sorgeixen de sobte, com si la desgràcia fos nova, perquè la mare respira encara en el passat envoltada dels morts. Tal vegada per enfortir l'element del suggeriment i la insinuació, la veu narradora explica la història utilitzant el present. Aquest recurs, si bé crea impacte i ens posa alerta davant del text, es pot fer feixuc al llarg de tres-centes pàgines. El mateix succeeix amb la segona persona (la mare de la Rita) a qui s'adreça tota la narració. La tria d'aquests recursos és arriscada, sobretot si tenim en compte l'extensió de la novel·la i si fem un cop d'ull a les obres anteriors de Barbal, que és, abans que res, l'autora d'aquella

excel·lent *Pedra de tartera*. I sembla ser que cap obra posterior no pot escapar de la comparació, com a mínim del record, del seu primer text. A *País íntim* no hi trobem aquella intensitat i força que destil·lava *Pedra de tartera*. De fet, podríem dir que a *País íntim* Barbal recupera de *Pedra de tartera* els elements que ja hem apuntat (la llengua i la Història) i els allargassa; els estira de principi a final; els repeteix com un ritme de fons constant i potser massa insistent: tofall, tretzepets, llafega, pantec, xafarot, moqueli, cony de borda, orca, repeteix la mare de la Rita a la seva filla. A *Pedra de tartera*, en canvi, “una llengua és com una eina que cadascú l'agafa a la seva manera” (p. 28) i per tant, en cada frase de la seva narradora, sembla que el com i el què, forma i contingut, estan en absoluta simbiosi. Pel que fa a la Història, si a *País íntim*, la idea que “allò més important que ens passa no depèn pas de nosaltres” (p. 94) es desenvolupa en els termes que ja hem explicat, a *Pedra de tartera*, la seva narradora formula de manera lacònica i amb una lleugeresa només aparent: “senzillament, potser era que mai no m'havia sabut rebel·lar” (p. 117).

Per acabar, volem fer notar que a *País íntim* el conflicte és incessant, quotidià. Més que no pas una guerra, diríem d'aquest xoc que és una revolta. I una revolta (pacient i sense sang) contra l'espera erma, contra una figura de Penèlope, la mare de la Rita, que no ha guanyat res; amagada sempre «pel negre vestit de dol perpetu, perquè s'espantin d'un en un els pretendents i no hagi de continuar teixint de dia i desfent de nits» (p. 190). De manera que si «de cada pena en collim una tragèdia» (p. 321) potser calen més Antígones que no Penèlopes.

Josep Sanz Datzira

Universitat Autònoma de Barcelona